

Krona och krans vid bröllop och fest

Att pynta med kronor och krans vid bröllop, begravningar, midsommar och jul är ett urgammalt sätt att markera en högtid på. Materialen i dem består ofta av det mest lättillgängliga man hade. Det hämtades från åker, äng och skog. Sedan pyntades det med allehanda rester av tyg, garn, papper, glitter och annan grannlåt. På detta sätt kom det mesta till nytta och man fick också nöjet att skapa något. Sommarens fester med lövade portaler, blomsterprydda kransar och kronor, vajande trädruskor och sirligt pyntade feststänger har haft ett motsvarande bruk av resta barrträd, konstgjorda blommor, halm- och näverkronor under vintersäsongen. Kransar, kronor, stänger och spiror för fest och vardag är en tradition vi bör återuppta.

I en småländsk kyrka hänger än i dag små kransar av blommor och papper kvar som minne av barn som dött.

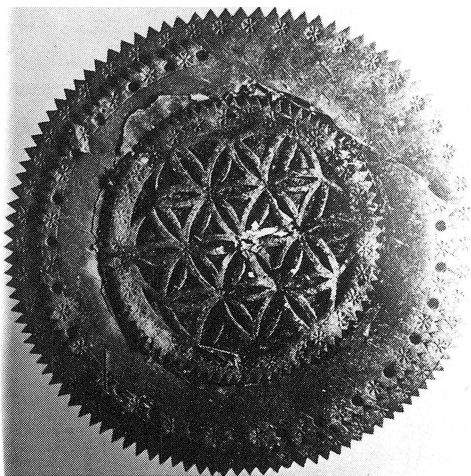
Bröllopskrona

En bröllopskrona av näver från Busgården i Bodarna finns i Nordiska Museets föremålssamling. Den är unik på olika sätt. Dels är det den enda som förmodligen finns kvar, och det är också en takkrona som inte liknar någon annan. Den är rund, platt och tillverkad av fyra lager näver i olika storlekar. Lagren sitter ihop med träpligg. En stämplad och utskuren dekor finns runtom. Det innersta lagret består av ett rikt utskuret mönster och under det ligger ett rött ylletyg. Den röda färgen markerar fest, glädje och en viss status eftersom färgämnet till tyget importerades.

Fest och glädje var det också förr, framförallt under tiden januari till april. Enligt Sollerö församlings vigselbok från 1776 - 1875 ägde 97 % av alla vigslar rum under den här tiden. Förklaringen ligger i att solleröborna drog till hemfäbodan och långfäbodan under övrig tid på året.

Vid tiden för bröllop samlades brudföljet i bröllopsgården och färdades sedan till prästgården eller sockenstugan varifrån man tågade till kyrkan. I tätan fanns spelmannen som spelade en brudmarsch. I kyrkan satt brudparet framme vid altarringen på speciellt avsedda bänkar. Under vigseln hölls det s.k. vigselklädet över brudparet av fyra man, en i vart hörn.

Bröllopfesten ägde rum i "djässbos-stugu" (gästabudstugan), d.v.s. stugan som man annars bodde i. Den utrymdes på inredning för att nu bli feststuga. Flera brudpar brukade enas om samma stuga. Tre bord dukades för brudfolk och gäster. Vid ett bord skulle brudgumman med sina skjutspojkar och sina s.k. "päsärar", det var de två personer som följt brudgummen till vigseln, sitta. Vid andra bordet satt brudarna, deras tärnor, skjutspojkar och brudsvener. Vid det tredje bordet dukades för de s.k. braskullorna (brudpigorna). Väggarna pryddes med tavlor av konstutövare från Rättvik och spisen draperades med "vässl" (hemvävda överkast). Taket kläddes med vita lakan och "vässl" som placerades i rutor. I mitten fanns ett vitt lakan och på det placerades den av brudgummen förfärdigade bröllopskronan. (Se bild).

Bröllopskrona av näver från Busgården i Bodarna. Kronan spikades i stugtakets mitt vid bröllop.

Från Nordiska Museets samlingar.

Fest och mycket mat väntades efter vigseln. Kalasmat vid denna tid var ugnsgost, färsrost och söstost med smör ovanpå. Man bjöd också på kokt kött, potatis, tunnbröd och skinka eller färbog. Efterrätten bestod av mjölkgröt. Under dagens lopp var också brudarna och brudsvenerna ute i bygden och bjöd på dricka och smörgåsmat. Kvällen avslutades med dans och dagen efter återupptogs firandet.

På fjärde dags morgon började man plocka ner prydnaderna i "djässbosstugu". Detta var ett nöje bland ungdomen, för det man kunde lägga beslag på fick sedan återlösas mot ett visst antal supar. På söndagen därpå dansades sedan bröllopet "ut".

Duk, tofsar och halmkrona i taket

Sigås Karin i Hansjö, Orsa berättade om sitt bröllop som ägde rum 1848: "Efter gudstjänsten foro alla bröllopgästerna till mitt hem. Där var dukat matbord i tre stugor (storbrudgård). Både väggar och tak voro klädda med "fransvässel", som voro spikade fast, så att de sutto säkert. Det var grannt, må du tro. Mina föräldrar ägde förstås inte så många vässel, men vi hade lånat i granngårdarna, och ungdomen härinking hade hjälpt till att låna ihop och göra i ordning. I taket ovanför brudens plats var fastnubbad en bordduk och på mitten av denna hängde en vacker halmkrona, som jag själv gjort. Du må tro hon var grann. I alla hörn var silkestofsar och nederst hängde en stor vacker tofs av silkesgarn i alla färger. Ja, den var både stor och vacker. Två präster, både prosten och pastorn, av vilka den senare var en ung och mycket vacker karl, voro med på bröllopet. Prosten satt närmast mig och därefter pastorn. Prosten tyckte, att kronan i taket var ovanligt vacker och frågade vem som gjort den" (Dalarnas Hembygds-förbunds tidskrift 1926).

Inga-Lill Eliasson

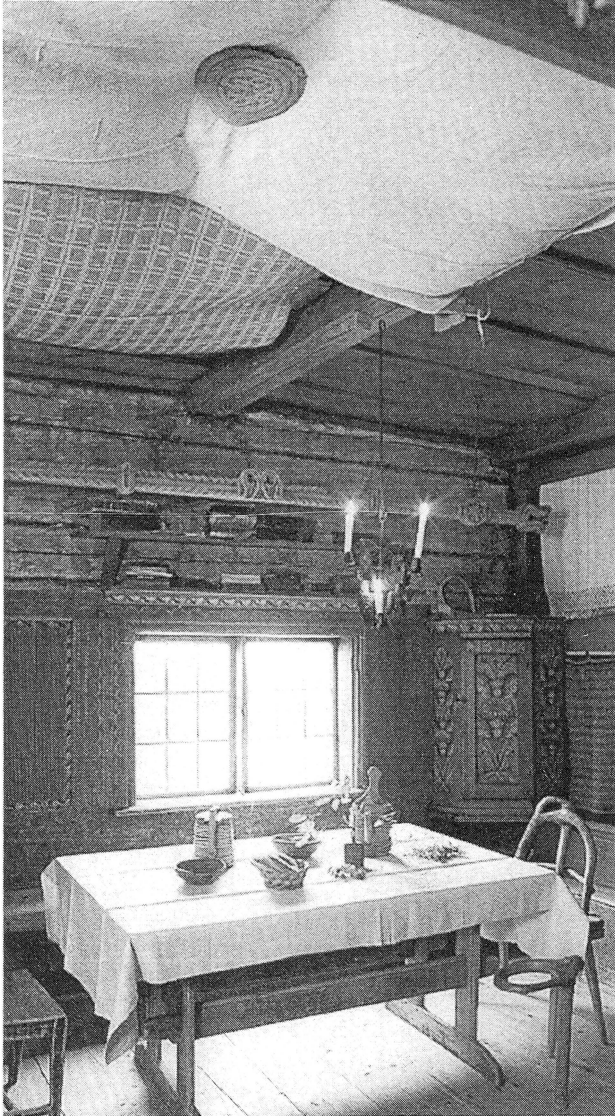
Källor och lästips:

Erixon Sigurd. Gruddbo på Sollerön. Stockholm 1938.

Bondjers Rune, Danielsson Hams Ulla. Oro, himmel, spindel... takkronor av halm och andra material. Dalarnas Museums serie av småskrifter 52, 1989.

Jacobsson Bengt. Nils Månsson Mandelgren - en resande konstnär i 1800-talets Sverige.

Hemslöjdens skrifter nr 2. Grönt är skönt.

Krångstugan på Hembydsgården pyntad till bröllop med vässl och bröllopskrona i taket.

Foto: Thomas Fahlander.